

dñis cardinalibz & omni curie dilectus. rem
 hanc divinam mirabiliter sollicitavit ac pecu/
 ravit. cuius deus mentem bonam & voluntatem
 rectam prospiciens exaudiuit preces & vidit la/
 chrymas ac suspiria deprecantis. Commissa
 fuit causa. missi ad partes lugduni legati.
 inquisitiones de vita & miraculis sancti diu ce/
 lebrate fuere. Tandem commissarii deputati
 ultimo sunt reuerendissimi dñi cardinales
 Julianus tituli sancti Petri ad vincula. Ste/
 phanus cardinalis Mediolanensis. & Fra/
 ciscus de Bonzaga. Interueniente ad hanc sup/
 plicationem feruente reuerendissimi dñi cardi/
 nalis Johis de Brogania. qui a teneris annis
 deus semper extitit adiutor. Post omnia autem
 rite pacta secundum patrum sanctiones. post relatio/
 nem tam secretam quam publicam. post ieiunia & ora/
 tiones. post platorum omnium qui in urbe reper/
 ti sunt requisitionem votorum. Sixtus spiritus
 eius dirigente in octaua resurrectionis domi/
 ni sancti Bonauenturae publice in ecclesia dei
 a cunctis fidelibus statuit venerandum Anno dñi
 M. ccc. lxxiiij. Tercius splendor dicitur re/
 generationis. Omnis christiana religio de ce/
 tero sanctum ipsum publice venerari debet. cuius
 meritis poterunt fideles a multis periculis
 liberari. impetrareque beneficia summum dei. qui
 sit semper benedictus per infinita secula seculorum
 Amen.

Bulla de canonizatione sancti Bonauenturae

Sixtus episcopus seruus seruorum dei ad
 perpetuam rei memoriam Super/
 na celestis patria ciuitas hieru/
 rusalem. cuius participatio eius
 in idipsum. ita omnium electorum saluatione letatur. ut
 quorum prestantiora sunt merita. copiosiora
 etiam sumant gaudia primorum. Quod in excessu
 mentis sue posuit. Isaias propheta sensisse vide/
 tur. cum diceret. Exultate laudate habitatio si/
 on. quia magnus in medio tui sanctus. Exultent
 igitur omnium angelorum chori qui de vacuarum sedi/
 um habitacione solliciti. conantur de virtute in vir/
 tutem ad beatas illas mansiones vni super/
 biteruere spiritus humilitate producere. Exul/
 tent quoque omnes anime iustorum qui christi vesti/
 gia sunt secuti. atque omnes tam veteris quam no/
 ui testamenti fideles amici dei. qui tempore hu/
 ius seculi vanitatibus. qui periculis numerosita

te gaudent. Exultet celum laudibus resultet
 terra gaudiis. quorum sanctorum editio leticiae
 habet plurimorum. Unde etiam fidei pietas ex/
 igitur ut quod pro salute multorum geritur. communibus
 vbius gaudiis celebretur. Precipue vero ex/
 ultet pontificum ceteris beatorum & sacra docto/
 rum concio qui fulgent in celo tanquam stelle in per/
 petuas eternitates. Quos inter dum sanctus
 Bonauentura tanquam nouus sidus ex hac la/
 chrymarum valle ad celestem qui sursum est Hieru/
 rusalem vocante eum domino migraret emicuit.
 Nos autem qui disponere altissimo ad culmen
 apostolorum euecti christiani gregis curam ge/
 rimus. quem pro debito pastoralis officii iocun/
 do sanctorum collegio reformare ut debemus
 intensius desideris affectam. ecclesie milita/
 ti. pro cuius edificatione & incremento ipsum Bo/
 nauenturam in catalogum sanctorum referendum
 duximus. haud incongrue dicere possumus.
 Exulta hodie & lauda habitatio sion. id est
 christiana religio. in qua tanquam in monte sion
 pro veram fidem habitat verus deus. quoniam magnus
 in medio tui sanctus. Quippe in medio eccle/
 sie aperuit os eius. & impleuit eum dominus spiritu sa/
 pientie & intellectus. & stola glorie induit eum. &
 coronauit ad portas paradisi. in qua vna cum
 angelis gloria & felicitate letatur. Letemur itaque
 quod exultemus. quia celestis illa curia ex nobis ha/
 bet cui sit cura de nobis. qui suis nos protegat
 meritis. qui informauit exemplis. illuminauit
 doctrinis. & miraculis confirmauit. Quae de/
 dedit cunctis populis in gloriam & honorem. cuius
 memoria in benedictione est. Ea namque de di/
 uinis rebus scripsit ut in eo spiritus sanctus locutus
 videatur. Ita pie religiose & sancte vixit ut scri/
 ptis vita congrueret et quod scribebat doceret
 exemplo. in quo morum virtus & signorum claritas
 ita coperta est ut congruentibus maximis me/
 ritis ac miraculis vere sanctitatis testimonium
 a militante ecclesia debeatur eidem. Nam cum in flo/
 re viuente iuuentutis humanis abiectis illece/
 bris diuino se addixisset finitio. religionem be/
 ati Francisci (que per ardua tendit) ingres/
 sus. tantum sedula lectioe & assidua oratione pro/
 fecit. ut cum sapiente merito dicere posset. Op/
 tavi & datus est mihi sensus. Illuminatus enim
 ab eo qui illuminat omnem sensum. qui lux. via. veri/
 tas est & vita. paucorum annorum spacio incredi/
 bilis est sciam profecit. Nec talentum sibi a do/
 mino creditum sudario alligauit aut terre in/
 fodit. sed ut sapientissimum dispensator in eorum
 utilitate conuertit. In celebri enim Parisiensi

Bulla Canonisationis

gymnasio cathedram rexerit. vbi abscondita scripturarum enucleans. non solum viua voce. profuit multis. sed etiam plurima librorum optimorum. tum in sacris litteris. tum in maioribus scientiis monumenta reliquit. quae essent omnino tempore posteris profutura. **Magna** doctrina. non minoribus militate et vite meritis. **Quem** Alexander de Ales. doctor clarissimus (cui se in disciplina sanctus Bonaventura tradiderat) tante innocentie ac colubine simplicitatis expertus esse ut dicere solitus fuerit. sibi videri quod in eo **Adam** nunquam peccasset. **Magna** etiam in ordine fratrum minorum. cui vniuersum omnium post beatum Franciscum plurimum profuit. **Ad** eius gubernacula vocatus. et generalis minister domino inspirante creatus. talis se suis praeiussit subditis ut in illo dominicum illud verbum videre impletum. **Qui** maior est vestrum sit minister vestrum. **Haec** sapientia et morum integritate maior. praedicationis officium cum tanta exercuit charitate. quod sponte humilis nunc doctrina. nunc monitionibus. nunc exhortatione fraterna. nunc etiam corporali seruitio satagebat ut bonus christi miles inferioribus ministrare. **Nec** solum quod ab ipso beatus Franciscus pie et sancte fuerat instituta diligentissime custodiuisset. sed multa etiam adiuuata. quae crescente fratrum numero necessaria videbantur adiecit. **Ordinem** quoque ipsum in prouincias custodiasque diuisit. **Magna** etiam dignitate in Romana fuit ecclesia. **In** crebrescente enim fama innocentie. doctrinae ac prudentie eius. a felicis recordationis Gregorio papa decimo predecessore nostro ad cardinalatum est vocatus honoratus. ut eius opera in maximis et difficilissimis rebus quae temporibus illis inciderant vterentur. **In** qua Gregorius ipse ob ingentia viri merita nouo est usus exemplo. **Statim** enim illi Albanam commisit ecclesiam quam non nisi vetustioribus cardinalibus solet committi. **Non** sefellit expectatores summi pontificis ac sacri senatus optimus a deo amicissimus vir. **Sed** in palatio Lugdunensi. praesidens. omniaque ad dei laudes dirigens. sedatis discordiis. difficultatibusque sublati. ipsi ecclesiae maximo usui fuit et ornamento. **Qui** bus rebus apte cognoscit quod statuit illi dominus testamentum pacis. et principem fecit eum. ut sit illi sacerdotum dignitas in eternum. **Quem** inanis gloria non inflauit. non diuitie sinistrosum egerunt. sed in fide lenitateque perseuerans. pius in deum. in pauperes misericors. iustus in omnes. ita se corruptibile corpore tenuit ut cum apostolo dicere posset. **Bonum** certamen certavi.

cursum consummaui. fide seruauit. **In** reliquis reposita est mihi corona iusticia. **Qui** et si ex sola perseuerantia poterat sanctus credi. **Iuxta** illud. **Esto** fidelis usque ad mortem et dabo tibi coronam vite. subsecuta sunt tamen post vitam multa maximaque miracula. quae certum sanctitatis eius praebent indicium. et nos ad ipsius uenerationem inducunt. quod de meritis praedecessorum uenerandum ostendit. **Ipsa** enim deus omnipotens ut suae staturae potentiam manifestet. et nostrae salutis causam pandat. fideles electos suos quos coronat in caelis. sepe etiam honorat in mundo ad eorum memoriam signa faciens et prodigia. quae heretica prauiditas confundat. et fides orthodoxa seruet. **Agimus** igitur ipsi deo quantas possumus gratias. quod nos dignos duxerit per quos haec canonizatio celebraretur. **Quae** licet diuinis litterarum monumentis extantibus. coruscantibusque miraculis iam praedixit potuerit rite fieri. nunquam tamen antebac vel a principibus vel ab alijs tanta diligentia fuit petita. nisi tempore charissimi in christo filij nostri Frederici romanorum imperator semper augusti. **Ludouici** francorum christianissimi. **Ferdinandus** Sicilie et **Bartholomaeus** Hungarie reges illustres. dilecti quoque filij nobiles viri **Alphonsus** calabrie. **Johannes** mozenico uenetiay. **Johannes** halesi **Mediolani**. et **Johannes** burbonum duces insignes. praeterea ciuitates florentium. senensium. lugdunensium. perusium. et quae tale iubar tulic balneoregium. tanto studio tantaque perseuerantia petierunt a nobis. ut durum et impium putarem eis in re tanta pia resistere. quam etiam dei monitu petere videbantur. **Accesserunt** assistere venerabilis fratris nostri **Juliani** episcopi sabiniensis. ipsius ordinis praetor. dilectorum quoque filiorum **Francisci** samsonis generalis ministri. et petri de **Rodolphis** procuratoris dicti ordinis sacre theologie professoris praesides. quae nomine generalium eorum capituli. id tantum iustum et debitum reposcebant. **Legeram** studiosissime sancti huiusmodi diuina scriptura. quibus postquam per etatem aliquid saepe licuit spiritui suum delectari. **Audiueram** quoque ab antiquioribus praefate religionis fratribus et grauius quaedam uiris. quibus ipsi a maioribus natu acceperant de sanctimonia vite eius. praestantem famam esse sciebamus. **Quod** multis maximisque miraculis. nec erat praeterea apud nos dubium quod in triumphanti ecclesia triumpharet in celo et ueneratione mereat in terra. **Sed** meos nos eundem minorum ordinem ex voto ingressos. in qua diuina assistente gratia in sacris litteris et religiosis moribus utcumque

pfectim. eadēq; ministeria? officia exercui
 mus. atq; inde ad cardinalatū dignitatē. ita
 ut p̄siles ḡdus ad pontificatū culmē sub/
 leuatos nos fuisse disponēte dño p̄gscam?
 p̄ q̄s ip̄e Bonauētura sc̄tus ad triūphantē
 ecclie imarcessibilē gl̄az euect? est. ne ad id
 videremur potius affectiōe p̄pria q̄s debita
 deuotiōe moueri eā adhibuim? diligentia
 ac grauitatē quā rei magnitudo poscebat.
Lōm̄isim? em̄ tribus ex venerabilib; fribus
 n̄ris sc̄tē romane ecclie cardinalib; ut d̄ ve/
 ritate miraculoꝝ mādarēt in q̄ri. **L**ūq; vn?
 ex eis inchoato processu ut deo placuit ab
 hac luce migrasset. aliū i locū defuncti sub/
 rogauim? cardinalē. q̄ etiā decedēte alium
 substituim?. nec his p̄tenti cū iā p̄cessus ip̄e
 pene p̄fect? esset. et hi q̄ delegati erāt fidelis/
 sime retulissent. tñ qz nō videbat in p̄cedē/
 do tanta q̄nta req̄rit obseruata solēnitas il
 lū reiterari iussim?. Demū cū exyberiori re/
 latione et fidedignoz testiu sup h̄ receptiōe
 cōpertū fuisse multa et magna a deo p̄ ip̄m
 sc̄m̄ miracula fieri q̄ in p̄spectu mltitudis
 cernebant. Nos ne sp̄ūsc̄to resistere vider/
 remur. q̄ p̄os p̄be laudare deū in sc̄tis su/
 is iubet. in p̄stozio n̄ro secreto h̄ rei cā ha/
 bito. eozū dē venerabiliū fratꝝ n̄roz sc̄e ro/
 mane ecclie cardinaliuz vota sup h̄mōi ca/
 nonizatōne sum? scrutari. **L**unq; oim̄ vna
 eadēq; fuisse sn̄a. vicz ut in sc̄toꝝ numero
 referri deberz. p̄stoziu publicū deinde ha/
 buim?. in q̄ magna multitudie astāte in tri/
 duū ofones ieiuniaz indixim?. ut de? ōps
 nobis qd̄ factu optimū in hac re eēt ōnde/
 re dignaret. nec pateret eccliam suā militā/
 tem errare q̄ se triūphātī cōformare stude/
 ret. **T**riduo deinde elapso oim̄s q̄ in roma/
 na curia erāt platos iussim? cōuenire. q̄ ad/
 vnū interrogati qd̄ faciendū videret. i eandē
 sn̄iam p̄uenerūt. b̄m̄q; Bonauētura eum
 canonizandū cēsuerūt. **N**os ḡ dei nutuz et
 voluntatē seq̄ntes attendentesq; iustū ac de/
 bitū esse. ut q̄s de? honorat in cel? nos vene/
 ratiōis officio laudem? et glorificem? in ter/
 ris. cū ip̄e pot? laudēt et glorificet in illis q̄
 est laudabil? et gl̄iosus in secula. **H**ūc diem
 canonizatōis ip̄i sc̄i Bonauētura in me/
 dio Basilice p̄ncipis ap̄toꝝ de vrbe q̄ ma/
 xima ois gener? ordinisq; multitudo cōflu/
 xerat celebrandā statuim?. **I**bi reliqs oib; legitime pactis. p̄dict? ordinis minorꝝ p̄cu/
 raro. in medio stans dictuz illud b̄i Jo /

hannis apli clara voce ponens. videlicet.
Tres sunt q̄ testimoniū dāt in celo. p̄r. s̄bū
 et sp̄ūsc̄tus. p̄bauit etiā habito sup p̄miss? s̄
 p̄cessu. ip̄as beatissime trinitatē p̄sonas testi/
 moniū q̄ beat? Bonauētura in celo sit. p̄sti/
 tisse. p̄sem videlicet in miraculoꝝ potentia.
 filiū in doctrine sapia. et sp̄m̄sc̄m̄ i vite ip̄i?
 bonitate. **E**t p̄pterea nō solū noib; oim̄ qui
 hanc ip̄am canonizatōem fieri supplicarūt
 sed etiā ex parte indiuidue trinitatē p̄ris et
 filij et sp̄ūsc̄ti. ut ip̄m b̄m̄ Bonauētura san/
 ctum p̄nūciare dignaremur instantē instan/
 tius et instātissime req̄siuit. **C**ōfidentes igif
 q̄ in hac canonizatōe nō p̄mittat nos de?
 errare q̄ oim̄ia in ea q̄modolibet req̄sita eti/
 am supabūdantē obfuarī fecim? et obfuaui/
 mus. de eozundē fratru n̄roz sc̄e romane
 ecclie cardinaliū oim̄q; p̄toꝝ in romana
 curia existentiu vnanimi p̄sensu et maturo
 p̄silio de oim̄ ipotentē dei ac beatoꝝ Petri et
 Pauli ap̄toꝝ eius auctoritate cōfisi. beate
 memorie Bonauētura balneoregionē. sa/
 cre theologie p̄fessorē. ex gremio sacri ordi/
 nis minorꝝ. et ex officio generalatus in ep̄m
 cardinalē assumptū. sc̄m̄ esse ac alioꝝ sc̄oꝝ
 dei catalogo ascribendū adijcienduz et ag/
 gregandū fore ac fideliter firmiterq; tene/
 ri debere decernim?. ip̄m q; sc̄toꝝ p̄fessoruz
 pontificū et doctoꝝ q̄s sancta dei venerat
 ecclia p̄sortio solēniter in p̄sentiaz ascribi/
 mus aggregamusq; p̄ p̄sentes. **S**tatuētes
 etiā et mandātes venerabilib; fratrib; n̄ris
 patriarchis. archiep̄is ep̄is ac dilectis filijs
 dictoꝝ ac patriarchaliū metropolitanozū
 et cathedraliū eccliarū caplis et q̄ruis ordi/
 num tam mendicantiū q̄s nō mendicantiū
 p̄fessorib; nec nō quibuscūq; eccliaisticis p̄/
 sonis ut festū ip̄ius sc̄i Bonauētura secu/
 da d̄nica mensis Julij singulis ānis solē/
 niter et deuote celebrent diuinū officiuze/
 luti p̄ vno p̄fessore pontifice et doctore tam
 publice q̄ p̄uatim. put p̄tigerit p̄soluentes
Dilectis vero filijs fratrib; p̄dicti minorū
 ordinis q̄tinus h̄mōi officiu sub festo du/
 plici et octaua eo modo quo alioꝝ dicti or/
 dinis sanctoꝝ celebrare festa et octauas cō/
 sueuerunt celebrādi cōcedim? facultatem.
Insup eadē auctoritate oim̄ib; vere penitē/
 rib; et p̄fessis q̄ in eadē d̄nica eccliam i qua
 sc̄m̄ ei? corpus req̄scit deuote visitauerit
 annuatim septē ānos et totidē q̄dragenas.
 bis vero q̄ alijs t̄pib; in singul' dieb; d̄nicis

Speculum discipline

centū dies. Illis autē q̄ ecclias fratrum mi-
norū vbilibet constitutas tam ip̄a die festi-
q̄ in octaua diuinis officijs interfuerint cō-
similes indulgētijs et peccōrū remissōes q̄
in singulis alioz eiusdē ordinis sanctorū fe-
stis ex indultis apostolicis generalit̄ pmul-
gatis Romani pontifices p̄cesserūt. de in-
iunctis penitentijs misericordit̄ in dño re-
laxamus et largimur. Considerātes p̄te-
rea quāta ab hoc ip̄o sancto Bonauētura
rōne scientie et sanctitatis vire ep̄alis et car-
dine dignitatis sc̄ta romana ecclia susce-
perit incrementa quātaq̄ idē sanctus cū bea-
to Thoma de aquino coetaneo discipulo
et cōmagistro suo familiaritatē et spiritu-
alem cōiunctionē in hac vita seruauerit. vt
quos in h̄ seculo fraterna iunxit charitas et
eadē in celo p̄mia cōsecutos credim⁹. p̄ns
ecclia pari veneret honore. p̄dictū festum
inter festa sacri palacij apostolici assumen-
tes annuerātesq̄. eandē indulgētijs in
festo p̄dicto in ecclia sanctorū apostolorū
de vrbe q̄ in festo ip̄ius sancti Thome de
aquino in ecclia beate Marie virginis d̄ vr-
be miuerua vulgariter nūcupata habetur.
cōcedimus. p̄terq̄ decernim⁹ fr̄es mino-
res in alma vniuersitate Parisiē. eisdem
p̄uilegijs posse ac debere vti et gaudere ob
ip̄ius sancti Bonauēture merita. quib⁹ ex
apostolicis indultis fratres predicatorēs in
eadē vniuersitate intuitu et gr̄a eiusdē san-
cti Thome potiri et gaudere cōsueuerunt
et gaudent aut potiri et gaudere q̄modoli-
bet poterūt in futurū. Quocirca om̄s et sin-
gulos in dignitate p̄stitutos requirimus et
monem⁹ q̄tinus vniuersis et clericis et po-
pulis suarū ciuitatū diocesum et parochia-
rū p̄sentes n̄ras l̄ras solēniter publicātes.
eosdē hortent̄. deū ip̄m a quo bona cuncta
p̄cedūt hūiliter deprecē. vt ip̄ius sancti do-
ctoris et cōfessoris Bonauēture meritis et
p̄cib⁹ exorat⁹ militantē eccliam. aplicā fidē.
et cūctos ch̄rifideles a paganoz et alioz in-
fidelium et hereticoz t̄ueatur incurisib⁹ et a pe-
riculis cūctis semp̄ p̄tegat ac defendat. et il-
lam quā nobis mūdus dare nō pōt p̄ceat.
hostiū oim̄ sublata formidine. firma cū trā-
quillitate cōcedat. vt q̄ post hui⁹ vite mili-
tiā depositūq̄ pastoralis officij ministeriū
vna cū grege nobis credito ad sempiterna
tandē gaudia puenire mereamur. Demuz
q̄ difficile foret litteras originales presen-

tes ad vniuscuiusq̄ noticiā deferri volu-
mus ac decernim⁹ q̄ earū trāsumpro sub
sigillo generalis ministri ordinis antedicti
et manib⁹ duoz notarioz publicozū debite
subscriptis fides adhibeat̄ indubia in om-
nib⁹ et p̄ om̄ia. et illis vbiq̄ stetur ac si origi-
nales l̄re huiusmodi essent exhibere v̄l offen-
se. Nulli q̄oīno hominū liceat hanc paginā
nostre cōstitutionis. ascriptiōis. aggregatio-
nis. statuti. mādati cōcessionis. relaxatiōis
largitiōis. assumptionis. annueratiōis
monitionis ac voluntatis infringere v̄l ei an-
su temerario p̄trare. Si q̄s autē hoc attē-
tare p̄sumperit indignationē omnipotentis
dei ac beatorū Petri et Pauli apostolorū
eius se nouerit incurfurus. Datum Rome
apud sc̄m̄ Petrū Anno incarnationis dñi
cc. d. cccclxxxij. Decimo octauo kalēdas
Maij. pontificat⁹ n̄ri anno vndecimo.

Incipit plog⁹ in speculū discipline seu l̄
bellū de minimis ad nouicios sc̄i Bona-
uenture ep̄i et cardinalis ordinis minorū.

Ad honestatem
tendētes in p̄mis necessarius
h̄nt vt p̄ exercitium discipline
virtutis titulū cit⁹ app̄hēdere
possint. Nā vt ait Hugo de sc̄o victore.
Vnus discipline ad virtutē aim̄ dirigit. et
aut̄ ad britudinē p̄ducit. ac p̄ h̄ in q̄t̄ exerci-
tium discipline esse d̄z n̄ra inchoatio. et
p̄fectio. p̄miū virtutis. eterna britudo. Uez q̄
disciplinā ī noue p̄uersatiōis initio negligit
ad eā postmodū difficile applicat. et formaz
quā p̄mo q̄s recipit vit̄ deponit. Adole-
scēs nāq̄ iuxta viā suā etiā cū senuerit n̄ re-
cedet ab ea. Optia v̄nēdi forma eligēda ē
quā reddat assuetudo iocūdā. Pr̄ autē
ad p̄fectū q̄d̄. defect⁹. cognitio. maḡq̄ oīo
p̄ndēti securitas. v̄nēdi modū nouisse cō-
gruū p̄ varia rez et accidētū q̄litate. Nec
mimū ē p̄tēnere m̄ima. q̄ nō m̄imā morib⁹
maculas eo turpi⁹ neglectu hita ingerūt. q̄
vitari facili⁹ cognita valuerūt. Proinde
q̄ sp̄ū dei agunt̄ moralib⁹ documētis inten-
dūt. q̄ t̄n sup̄bi et fatui p̄tēnētes nūc sup̄st̄it
ones nūc cerimonias vocāt. aut certe calū-
nijs fucatis impugnat̄. Nec em̄ stult⁹ q̄
ba prudentie recipit. nisi ea dixeris q̄ ver-
santur ī corde ei⁹. Sic ergo tractatulus